

Almásy Ljudmila

A külföldi tőke Ukrajna bankrendszerében

Újsághír: Az OTP Bank megvásárolja a Raiffeisenbank Ukraine-t, az erről szóló szerződést 2006. június 1-jén írtál alá Bécsben – jelentette be a piacvezető magyar hitelintézet. Az OTP 650 millió eurót, azaz mintegy 170 milliárd forintot fizetett a Raiffeisen ukrán leánycégért, amely az OTP-csoport második legnagyobb külföldi leánybankja lesz. A kijevei székhelyű bank Ukrajna hetedik legnagyobb hitelintézete, főként vállalati hitelezéssel foglalkozik, ezért a lakosság ügyfélkörében a piaci részesedése nem jelentős.

Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa (parlament) által elfogadott törvény – „A bankokról és a banki tevékenységről” a függetlenségét az 1991. évben elnyerő országban kétszintű bankrendszert vezettek be. Az egyedüli felső szintet megjelenítő Ukrajna Nemzeti Bankja (UNB) feladata körébe tartozik egységes állami pénz- és hitelpolitikát folytatva biztosítani az ukrán hrivnya (UAH) stabilitását. az UNB saját tőkéje a 2005. évben több, mint felére csökkent – 6,0 milliárd UAH-ról (középárfolyamon számolva 1,2 USD), 2,8 milliárd UAH-ra. Ugyanakkor az UNB aktívumai jelentősen emelkedtek – 87,6 milliárd UAH-ról 123,4 milliárd UAH-ra (140,9%), ezen belül a külföldi valutában számba vett aktívumok (külföldi valuta és deviza depozitok) 48,8 milliárd UAH-ról, 78,7 milliárd UAH-ra (161,3%). Az UNB nem avatkozik be látványosan Ukrajna pénzügyi politikája irányvonalának esetleges korrigálásába – a banki alapkamat gyakorlatilag változatlan (az éves inflációs ráta 7% alatt van). Ugyanakkor nem hagyhattó figyelmen kívül, hogy a korábbi évek proficites költségvetésével szemben, az UNB nem lépett fel a 2006. évi állami költségvetés 6,2 milliárd tervezett deficitja ellen (bevétel 124,9 milliárd UAH, kiadás 131,1 milliárd UAH).

A bankrendszer második szintjét Ukrajnában összesen 184 kereskedelmi bank jeleníti meg, ezek közül 132 részvénytársaság – 92 nyílt, míg 40 zárt részvénytársaság formájában került bejegyzésre. A részvénytársasági formában működő bankok közül kettő – OSCSADBANK (Állami Takarékkassza – megfelel elvben az OTP-nek), és az UKREXIMBANK 100%-ban állami tulajdonban van. Előrebocsátva a kérdést – jelenleg Ukrajnában 22 kereskedelmi bank került alapításra külföldi tőkebevonással ezek közül 9 esetben a bank 100%-ban külföldi tulajdonban van.

A kereskedelmi bankok súlya a rendszeren belül az aktívumok nagysága alapján határozható meg. Így a 2005. év eleje adata alapján az első – legmagasabb – csoportba 10 bank sorolható, ahol az aktívumok egy bankra számítva meghaladják a 2,5 milliárd UAH-t. A második csoport – az aktívumok 1,3-2,5 milliárd UAH, 14 bank, míg a harmadik csoport – az aktívumok 0,4-1,3 milliárd UAH alatti aktívummal rendelkező több, mint 100 bank képezi Ukrajna bankrendszerének a zömét. Az első csoportba sorolt bankok jelentőségét kiemeli, hogy a kereskedelmi banki szektorban összesen 141,5 milliárd UAH-ból ezek rendelkeznek az aktívumok 53,6%-ával (ez a mutató a lakossági betétek esetében 60,5%, a jogi személyek betéteinek 55,4%-a van ezekben a bankokban).

1. táblázat

Bankrendszer Ukrajnában nagyságrend csoportosítás alapján (%)

Bank-csoportok	Aktívumok		Hitel-állomány		Saját tőke		Lakossági betétek		Jogi személyek bevétele	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Aktívumok (mrd UAH)										
I. 2,5 felett	54,2	53,6	53,4	53,5	39,0	41,6	62,7	60,5	57,8	55,4
II. 1,3-2,5	16,7	17,7	17,3	17,7	15,1	16,6	15,4	16,0	14,3	19,0
III. 0,4-1,3	16,9	16,1	17,4	16,3	19,5	16,8	12,3	12,7	17,9	15,2
IV. 0,4 alatt	12,2	12,6	11,9	12,5	26,4	25,0	9,6	10,8	10,0	10,4
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Forrás: Visznik NBU. Berezen 2006.

A kiemelten kezelt 10 kereskedelmi bank közül az aktívumoknál maradva a

1. PRIVATBANK 18,0 milliárd UAH,
 2. AVAL – 15,0 milliárd,
 3. PROMINVEST-BANK – 13,1 milliárd,
 4. UKRSZIBBANK – 7,2 milliárd,
 5. UKPSOCBANK – 9,5 milliárd,
 6. UKREXIMBANK – 6,8 milliárd,
 7. OSCSADBANK – 6,8 milliárd,
 8. RAIFFEISENBANK – 4,7 milliárd,
 9. BANK NADRA – 4,4 milliárd
 10. BROKBUSINESSBANK – 3,2 milliárd.
- UAH-val rendelkezik.

2. táblázat

Ukrajna legnagyobb bankjai tevékenységének főbb mutatói
(millió UAH)

Bank	Banki aktívum	Saját tőke	Hitel-állomány	Adózott nyereség
1. PRIVATBANK	17 985	2 272	10 447	165
2. AVAL	15 019	1 745	10 131	18
3. PROMINVEST-BANK	13 091	1 368	9 928	122
4. UKRSZIBBANK	9 532	1 027	5 098	86
5. UKPSOCBANK	7 185	947	4 706	39
6. UKREXIMBANK	6 829	1 067	4 380	90
7. OSCSADBANK	6 790	775	1 449	1
8. RAIFFEISENBANK	4 653	626	3 527	23
9. BANK NADRA	4 399	551	2 887	25
10. BROKBUSINESS-BANK	3 230	606	1 867	9

Forrás: Visznik NBU. 2005.

Ukrán források alapján megállapítható, hogy például Franciaországban a bejegyzett 1490 hitelintézet esetében az egy bankra számított aktívum – átlagban, 3,0 milliárd USD – ugyanezek a mutatók Németország esetében 2147 bank, egy bankra számítva 2,6 milliárd

USD, míg Ukrajnában ezeket az átlagmutatókat csak a PRIVAT-BANK az AVAL és a PROMINVEST-BANK aktívumai múlják felül.

Ismételten csak az Ukrajnában működő 10 legnagyobb banknál maradvá még kedvezőtlenebb a helyzet a bankok saját tőkéje vonatkozásában. Így ez a mutató a már említett Franciaország esetében egy hitelintézetre számítva átlagban 257 millió USD, Németországban 176 millió USD, addig a PRIVATBANK jegyzett saját tőkéje is mindösszesen 2272 millió UAH (454 millió USD), az AVAL – 1745 millió UAH (349 millió USD), míg az Ukrajna területén működő többi legnagyobb 8 bank esetében alig haladja meg a 200 millió USD-t. Tehát egyrészt a banki szektor kiépítetlensége Ukrajnában – egy bankra számítva 288 ezer lakos, míg ez a mutató Franciaországban 38 ezer, Németországban is csak 40 ezer fő, másrészt a kereskedelmi bankok tőkehiánya komolyan hátráltatja a pénz- és hitelszolgáltatások fejlesztését. Az egyik lehető megoldás a külföldi tőke bevonása Ukrajna banki szektorában.

A rendelkezésre álló adatok szerint Ukrajna kereskedelmi bankjainak tőkéjében a külföldi befektetések részaránya a 2004. év valamivel több, mint 25%-ról a 2005. évben megközelítőleg 50%-ra emelkedett. A 100%-ban külföldi tulajdonban lévő bankok közül kiemelhető a 2005. évben Kijevben létrehozott Nemzetközi Jelzálog Hitelbank (NJZHB). A bank alapítója az ismert Western NIS Enterprise Fund, amely rendelkezik az USA költségvetéséből származó 150 millió USD alappal. A NJZHB kizárólag a főváros körzetében ingatlan vásárlás és felújítás hitelnyújtást folytat (a hitelek futamideje 10-15 év, kamatláb 13,5%). Gyakorlatilag külföldi tulajdonba került a közép kategóriába sorolt MRIJA bank, részvényeinek 98%-át az orosz VNYESTORGBANK vásárolta meg – 70 millió USD értékben. Az Orosz Föderáció kormány tulajdonában lévő VNYESTORGBANK – a részvények 99,9%-a, a 2006. év végéig az Ukrajna területén lévő fiókintézeteit egyesíteni szándékozik a felvásárolt MRIJA bank intézeteivel, és a tervek szerint egy 25 millió euró azonnali, majd az elkövetkező három évben még 300 millió euró tőkeemelését készül végrehajtani.

A bevezetőben említett AVAL bank rész tulajdon többségét – 93,5%, megszerző RAIFFEISEN INTERNATIONAL – a szerződést 2005. augusztus 20-án írták alá, a részvények értéke 1,1 milliárd USD volt. Az AVAL jelenleg Ukrajna bankpiacának megközelítőleg 12%-át birtokolja. Az AVAL bankhoz hasonlóan folyamatban volt a negyedik legnagyobb ukrán bank, az UKRSZOCBANK külföldi befektetők által történő megvétele – több, mint 10 potenciális vásárló jelentkezett. A bank hálózata kiépítettnek tekinthető, Ukrajna mind a 27 megyében összesen 513 fiókkal rendelkezik. Az UKROSZOCBANK részvényeinek 91%-át az olasz BANKA INTESA vásárolta meg.

Lényegesen kisebb tőkebefektetéssel leányvállalatot alapított Ukrajnában a lengyel PKO BANK POLSKI – KREDIT BANK néven, az USA CITI GROUP SITIBANK UKRAJNA néven, és ezen kívül még, ugyancsak nem jelentős befektetéssel még 7 külföldi bank leányvállalata működik.

Ismert, hogy Ukrajna 2004-2005. évi többfordulós államelnök választás eredményeként az addigi „többvektorú” külpolitikai irányvonalat felváltotta az egyértelműen nyugati integráció prioritása. Nem részletezve a kérdést, ennek egyik követelménye Ukrajna WTO csatlakozása (más kérdés, hogy a WTO csatlakozás elképzelhető-e önállóan, vagy csak az Orosz Föderációval együttesen). Ebben az esetben a WTO követelményeinek megfelelően – a GATS szerződés 16. és 17. cikkelye – kötelező a szolgáltatások, így a pénzügyi szolgáltatások is, szabad kereskedelme.

Egy Ukrajna WTO csatlakozása esetében a banki szektor kötelező erővel kinyílik a külföldi befektetők előtt, aminek úgy pozitív, mint negatív következményei lehetnek. Általánosan elfogadott feltevés, hogy egy ország bankrendszerének megfelelő szintű tevékenysége megköveteli a bankok összes tőkéjének a GDP-hez viszonyított 5-6%-os arányát. Ez a mutató Ukrajna esetében – részben a külföldi tőke megjelenése a banki szférában következtében, már megközelíti az 5%-ot.

A probléma ott jelentkezik, hogy az Ukrajnában bejegyzett külföldi bankok – és ez vonatkozik azokra a bankokra is, ahol a külföldi tulajdon a meghatározó, különösen hitelnyújtási tevékenységüket

elsősorban az országon belül működő külföldi tulajdonban lévő cégek irányában gyakorolják. Ukrajna WTO csatlakozása esetében – feltételezhetően, megkísérli a banki piac további nyitását ellenőrizni. Lehetőség szerint kizárni a bizonytalan pénzügyi háttérrel rendelkező külföldi bankok fiókintézet nyitását Ukrajna területén elkerülendő egy esetleges bank csőd esetében a hazai betétesek veszteségeit.

Az általános – követendő irányvonal azonban várhatóan a következő lehet: elősegíteni az ellenőrzött külföldi tőkebefektetéseket, de ugyanakkor maximálisan támogatni a hazai pénzügyi tőke növekvő szerepét Ukrajna banki rendszerében.

Tudományosfolyóirat-ajánlás: Polgári Szemle

POLGÁRI SZEMLÉ

2006. FEBRUÁR

Gazdasági Konzultáció

Új gazdaság, új állam

ORBÁN VIKTOR

Gazdasági Konzultáció 2005

MATOLCSY GYÖRGY

Magyarország a felborult
egyensúlyok országa

CSÉFALVAY ZOLTÁN

MŰHELY

A 19% egy éve

A szlovák adóreform 2004-ben

Messzelátó

Sajtószemle világlapokból

2. évfolyam 2. szám – www.polgariszemle.hu

A Polgári Szemle a gazdaság, társadalom, politika iránt érdeklődők havi folyóirata. Megvásárolható példányonként vagy előfizethető.

Tel.: 346-8806, e-mail: info@polgariszemle.hu

Támogatóink:

AEGON Biztosító Rt.

CIB Bank RT. (Sopron)

Soproni Felsőoktatásért Alapítvány

Soproni Pénzügyi Szakkollégium Alapítvány

Egészséges Nemzedékért Alapítvány (Győr)

Ára: 1200 Ft